

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/53116,W-Muzeum-II-Wojny-Swiatowej-w-Gdansk-odbyla-sie-miedzynarodowa-konferencja-nauk.html>
02.03.2026, 10:22

W Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Dąbrowszczacy w trzech odsłonach: wojna domowa, II wojna światowa, PRL” – 26-28 czerwca 2018

Ponad trzydziestu pracowników naukowych m.in. z Polski, Hiszpanii i Rosji uczestniczyło w międzynarodowej konferencji naukowej poświęconej dąbrowszczakom.

Współorganizatorem wydarzenia był Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Gdańsku.

26.06.2018

Konferencję zamknął panel X pt. „Dąbrowszczacy w historiografii, literaturze i muzeum”. Wydarzenie podsumował dr Daniel Wicenty z Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN w Gdańsku, zapowiadając jednocześnie wydanie w ciągu kolejnych kilkunastu miesięcy publikacji pokonferencyjnej.

Trzeci dzień międzynarodowej konferencji naukowej „Dąbrowszczacy w trzech odsłonach: wojna domowa, II wojna światowa, PRL” rozpoczął się od panelu IX pt. „Dąbrowszczacy w Polsce Ludowej, cz. 2: Studia przypadku”. Jako pierwszy referat wygłosił Paweł Sztama (BBH IPN/Uniwersytet im. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie) a nosił on tytuł „Dąbrowszczak w Głównym Zarządzie informacji Wojska Polskiego - płk Jan Rutkowski”. Sesję prowadził dr Jan Stanisław Ciechanowski (Wydział Artes Liberales Uniwersytet Warszawski).

Jan Rutkowski był jednym z pomysłodawców Marszu Dąbrowszczaków oraz pisma "Dąbrowszczak". W trakcie wojny domowej w Hiszpanii był m.in. komisarzem politycznym w XIII Brygadzie Międzynarodowej im. Jarosława Dąbrowskiego.

Jako drugi wystąpił Grzegorz Wołk (BBH IPN) z referatem pt. "»Dobry« komunista wart upamiętnienia? Przypadek Mieczysława Broniatowskiego".

Trzeci referat nosił tytuł "Michał Bron – oficer wywiadu wojskowego rozpracowywany przez kontrwywiad Sił Zbrojnych PRL". Wygłosił go Bartosz Kapuściak (OBBH IPN Katowice).

Kolejny referat nosił tytuł "Bolesław Maślankiewicz i Ignacy Borkowski – dwaj komendanci wojewódzcy MO w Lublinie o »dąbrowszczackich korzeniach«". Wygłosił go dr hab. Jacek Romanek (OBBH IPN Lublin).

Panel IX zakończył dr Robert Spałek (OBBH IPN Warszawa) referatem "Kilanowicz-Korczyński-Komar - więźniowie Bieruta". Po wystąpieniu prelegenta odbyła się dyskusja.

Konferencję zamknął panel X pt. „Dąbrowszczacy w historiografii, literaturze i muzeum”.

Szczegółowe relacje z poszczególnych wystąpień w wydarzeniu: Międzynarodowa konferencja „Dąbrowszczacy w trzech odsłonach” na: www.facebook.com/IPN.Gdansk, a także na: twitter.com/IPNGdansk.

Prezentujemy także materiał filmowy Forum Panoramy TVP 3 Gdańsk. Gośćmi byli dr Paweł Libera (BBH IPN) oraz dr Maciej Korkuć (IPN Kraków). Historycy odpowiadali m.in. na pytania kim byli dąbrowszczacy i jaka była ich rola podczas wojny domowej w Hiszpanii. Rozmowa dostępna tutaj: <http://gdansk.tvp.pl/37834329/27062018>.

Dzień drugi

Kolejny, piąty już panel „II Rzeczpospolita a wojna domowa w Hiszpanii” moderował prof. Mirosław Golon, dyrektor IPN Oddział w Gdańsku.

Pierwszy referat pt. „Władze Rzeczypospolitej Polskiej wobec hiszpańskiej wojny domowej (1936–1939) i udziału w niej »dąbrowszczaków«” wygłosił dr Jan Stanisław Ciechanowski z Wydziału Artes Liberales Uniwersytetu Warszawskiego. Prelegent scharakteryzował ówczesne stosunki polsko-hiszpańskie. Zaznaczył, że początkowo zwolennicy lewicy piłsudczykowskiej sympatyzowali ze stroną republikańską. Z czasem sympatie te zniknęły na skutek terroru i polityki republikańców. Zaznaczył, że Polska generalnie przyjęła w stosunku do wojny domowej pozycję wyczekującą (przystąpiła do Komitetu Nieinterwencji), aczkolwiek była jednym z największych (po ZSRS) dostawców broni dla Republiki. Znaczna część tej broni okazała się zresztą wadliwa. Zaznaczył także, że polityka sprzedaży broni miała wielu oponentów w kołach polskiego MSZ.

Kolejny referat pt. „Obraz hiszpańskiej wojny domowej w przedwojennej prasie pomorskiej” wygłosił Wojciech Grott (Muzeum II Wojny Światowej).

Ostatni referat pt. „Polska Partia Socjalistyczna a wojna domowa w Hiszpanii” wygłosił Maciej Żuczkowski (Biuro Badań Historycznych IPN). Prelegent podkreślił, że PPS jednoznacznie zaangażowała się po stronie Republiki. Nie było to dla niej jednak pierwszorzędne zagadnienie. O wojnie często pisano na łamach „Robotnika” przez pryzmat propagandowych, czarno-białych klisz (wojna „demokracji” przeciwko „faszyzmowi”). W sprawie zabierali głos najważniejsi politycy PPS (m.in. Mieczysław Niedziałkowski). Socjaliści podejmowali też szereg inicjatyw wspierających sprawę republikańską (odczyty, zbiórki pieniężne), aczkolwiek nie wsparli akcji werbunkowej do Brygad Międzynarodowych. Ich inicjatywy były też blokowane przez polskie władze administracyjne.

Rozpoczął się szósty panel pt. „Polscy ochotnicy po zakończeniu wojny domowej”. Szczegółowe relacje z poszczególnych wystąpień w wydarzeniu: Międzynarodowa konferencja „Dąbrowszczacy w trzech odsłonach” na: www.facebook.com/IPN.Gdansk, a także na: twitter.com/IPNGdansk.

Drugi dzień konferencji zakończyła dyskusja „Miejsce dąbrowszczaków w historii Polski”. Wzięli w niej udział: dr Jan Stanisław Ciechanowski (Wydział Artes Liberales Uniwersytet Warszawski) i dr Maciej Korkuć (OBUWiM IPN Kraków). Dyskusję prowadził dr hab. Mirosław Szumiło (BBH IPN/Uniwersytet im. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie).

„Dąbrowszczacy [po 1945 r.] byli ważnym elementem budowy partii komunistycznej [...]. Termin propagandowy »ochotnicy wolności« [w odniesieniu do dąbrowszczaków] jest dziś reaktywowany” – mówił w trakcie dyskusji dr Korkuć.

Dr Ciechanowski podkreślił z kolei, że historia dąbrowszczaków jest zmitologizowana przez lewicę. Elementem tego mitu jest chociażby umieszczanie w jednej grupie („faszystowskiej”) wszystkich ugrupowań prawicowych, a nawet trockistów – ogółem wszystkich nie pasujących do lewicowego mitu. Inne mity to m.in. kwestia legalności wyborów w 1936 r., które nie były w pełni demokratyczne, a większość działaczy lewicy kwestionowała wówczas zasady demokracji. Mit o dąbrowszczakach z kolei był jednym z tych, które w wyniku komunistycznej narracji funkcjonują do dziś w świadomości społecznej.

Prezentujemy także materiał poświęcony konferencji wykonany przez TVP3 Gdańsk.

Prelegentów oraz licznie przybyłych gości powitał dr Marek Szymaniak, kierownik Działu Naukowego Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku.

Następnie głos zabrał prof. Mirosław Golon, dyrektor IPN Oddział w Gdańsku. – Idea dzisiejszego wydarzenia zrodziła się ze sporu o nazewnictwo ulic i placów. Burzliwa dyskusja na ten temat doprowadziła do organizacji konferencji w szerokiej formule, uwzględniającej wojnę domową w Hiszpanii, okres II wojny światowej oraz czas powojenny – powiedział na wstępie.

– Losy poszczególnych dąbrowszczaków pokazują, jak zły był ich wkład w budowę powojennej Polski, jak mocno przyczynili się do przeniesienia zła, które funkcjonowało w okresie wojny domowej w Hiszpanii, na ziemię polską po II wojnie światowej. Oni wyraźnie zafunkcjonowali w strukturze aparatu władzy komunistycznej, nadali swoje piętno Polsce stalinowskiej – dodał.

Do zgromadzonych przemówił także dr Karol Nawrocki, dyrektor MIIWŚ. – Jeszcze na kilka lat przed tym, jak człowiek roku 1938 według tygodnika „Time” Adolf Hitler wraz z człowiekiem roku 1939 tego samego tygodnika Józefem Stalinem rozpętali najbardziej tragiczny konflikt w dziejach świata, wybuchła wojna domowa w Hiszpanii, która wyznaczała perspektywę i była punktem odniesienia dla II wojny światowej. Stała się poligonem doświadczalnym dla obu totalitaryzmów – niemieckiego nazizmu i sowieckiego komunizmu. Wobec tego bardzo się cieszę, że ta konferencja odbywa się w Muzeum II Wojny Światowej – mówił.

– Po raz kolejny mamy możliwość wyjść poza perspektywę lat 1939–1945 i cofnąć się nieco, ale też wyjść dalej, ponieważ będziemy rozmawiać o interpretacji zjawiska dąbrowszczaków po 1945 r., a także w XXI wieku – podkreślił.

Dr Nawrocki, odwołując się do Kato Starszego, który podczas wojen punickich domagał się zniszczenia Kartaginy, dodał także, że jego zdaniem ulice dąbrowszczaków w demokratycznej Polsce należy zlikwidować.

Relacja na żywo z konferencji dostępna jest kanale IPNtv Konferencje.

PROGRAM KONFERENCJI

26 VI 2018

Otwarcie konferencji, powitanie zgromadzonych gości – przedstawiciele Biura Badań Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie, Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Gdańsku oraz Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku [9.00–9.30]

I. Wojna domowa w Hiszpanii – aspekty międzynarodowe

1. dr Pablo de la Fuente de Pablo (Katolicki Uniwersytet Lubelski) – Droga do wojny. II republika hiszpańska 1931-1936 [referat w języku angielskim] (9.30–9.50)
2. prof. Adam Wielomski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) – Heterogeniczność obozu narodowego (9.50–10.10)
3. dr hab. Tadeusz Miłkowski (Uniwersytet Warszawski) – Frankistowskie prześladowanie kleru i polityków katolickich podczas wojny domowej i bezpośrednio po niej na tle prześladowań religijnych tego okresu (10.10–10.30)

4. dr Bartosz Kaczorowski (Uniwersytet Łódzki) - "Przyjazna, ale podejrzliwa". Portugalia Antónia de Oliveiry Salazara wobec Hiszpanii narodowej w latach 1936-1939 (10.30-10.50)

10.50-11.30 - dyskusja

11.30-12.00 - przerwa kawowa

II. Organizacja Brygad Międzynarodowych cz.1

1. dr Mariusz Krzysztofiński (OBBH IPN Rzeszów) - Front ludowy jako nowa metoda działania Kominternu (12.00-12.20)
2. dr hab. Paweł Skibiński (Uniwersytet Warszawski) - Brygady Międzynarodowe i ich znaczenie na tle hiszpańskiej wojny domowej (12.20-12.40)
3. Mikołaj Kwiatkowski (Uniwersytet Warszawski/Archiwum Archidiecezji Warszawskiej) - Protopografia środowiska dąbrowszczaków w świetle akt AAN (12.40-13.00)

13.00-13.30 - dyskusja

13.30 - 14.30 - przerwa obiadowa

III. Organizacja Brygad Międzynarodowych cz. 2

1. dr Paweł Libera (BBH IPN) - Funkcjonariusze Komunistycznej Partii Polski w Hiszpanii (14.30-14.50)
2. Anna Kanarska (Instytut Słowianoznawstwa Rosyjskiej Akademii Nauk) - Sytuacja w międzynarodowych oddziałach armii republikańskiej w świetle doniesień kierowanych do Moskwy przez polskich interbrygadzystów [referat w języku rosyjskim] (14.50-15.10)
3. Magdalena Gibiec (Uniwersytet Wrocławski) - Ukraińscy ochotnicy w szeregach dąbrowszczaków - Kompania im. Tarasa Szewczenki w świetle dotychczasowych badań (15.10-15.30)
4. dr hab. Dariusz Jeziorny (Uniwersytet Łódzki) - Hiszpańska wojna domowa widziana oczami brytyjskich ochotników (1936-1939) (15.30-15.50)

15.50-16.10 - dyskusja

16.10-16.30 - przerwa kawowa

IV. Wojna domowa w Hiszpanii w prasie i publicystyce

1. Dawid Zagził (Delegatura IPN Olsztyn) - Polskojęzyczna prasa Brygad Międzynarodowych. Wybrane aspekty (16.30-16.50)
2. dr hab. Grzegorz Berendt (Muzeum II Wojny Światowej/Uniwersytet Gdański) - Żydowscy narodowcy o rodakach w brygadach międzynarodowych na łamach pisma >Hajnt< (1936-1939) (16.50-17.10)
3. dr hab. Karol Sacewicz (Delegatura IPN Olsztyn) - Wojna domowa w Hiszpanii i działalność Brygad Międzynarodowych w świetle publicystyki antykomunistycznej w II RP (17.10-17.30)
4. dr Maciej Korkuć (OBUWiM IPN Kraków) - Oblicze polityczne XIII Brygady Międzynarodowej im. Jarosława Dąbrowskiego w świetle pisma "Dąbrowszczak" (17.30-17.50)

17.50-18.30 - dyskusja i zamknięcie pierwszego dnia konferencji

27 VI 2018

V. II Rzeczpospolita a wojna domowa w Hiszpanii

1. dr Jan Stanisław Ciechanowski (Wydział Artes Liberales Uniwersytet Warszawski) - Władze Rzeczypospolitej Polskiej wobec hiszpańskiej wojny domowej (1936-1939) i udziału w niej »dąbrowszczaków« (9.00-9.20)
2. dr hab. Robert Majzner (Akademia Jana Długosza w Częstochowie) - Wojna domowa w Hiszpanii a bezpieczeństwo Rzeczypospolitej w analizach Oddziału II Sztabu Głównego Wojska Polskiego (9.20-9.40)
3. Wojciech Grott (Muzeum II Wojny Światowej) - Obraz hiszpańskiej wojny domowej w przedwojennej prasie pomorskiej (9.40-10.00)
4. Maciej Żuczkowski (BBH IPN) - Polska Partia Socjalistyczna a wojna domowa w Hiszpanii (10.00-10.20)

10.20-11.00 dyskusja

11.00-11.30 - przerwa kawowa

VI. Polscy ochotnicy po zakończeniu wojny domowej

1. dr Carles Braso Broggi (Otwarty Uniwersytet Katalonii), dr Olga Glondys (Uniwersytet Autonomiczny w Barcelonie) - Polscy interbrygadziści i koniec wojny domowej w Hiszpanii w świetle relacji dr. Samuela Flato [referat w języku angielskim] (11.30-11.50)
2. dr Aneta Nisiobęcka (Archiwum IPN) - Francja wobec problemu uchodźców hiszpańskich w latach 1938 - 1940 r. (referat na podstawie materiałów z archiwów departamentalnych Francji) (11.50-12.10)
3. dr hab. Janusz Wróbel (OBBH IPN Łódź) - Dąbrowszczacy w Chinach 1939-1945 (12.10-12.30)
4. prof. Mikołaj Iwanow (Uniwersytet Opolski) - Bolesław Mołojec - zaufany człowiek Stalina? (12.30-12.50)

12.50-13.30 - dyskusja

13.30 - 14.30 - przerwa obiadowa

VII. Dąbrowszczacy w Polsce Ludowej.

Cz. 1. W służbie partii i bezpieczeństwa

1. dr hab. Mirosław Szumiło (BBH IPN/Uniwersytet im. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie) - Dąbrowszczacy w elicie PPR i PZPR (14.30-14.50)
2. dr Daniel Czerwiński (OBBH IPN Gdańsk) - Dąbrowszczacy w aparacie bezpieczeństwa Polski Ludowej. Próba wstępnego ujęcia zjawiska (14.50-15.10)

3. prof. Mirosław Golon (IPN Gdańsk/Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) – Henryk Toruńczyk (1909-1966): komunista, dąbrowszczak, funkcjonariusz. Zarys biografii z lat 1944-1950. W komunistycznych organach bezpieczeństwa, w partii i administracji Polski Ludowej (15.10-15.30)
4. dr Witold Bagieński (Archiwum IPN) – Wacław Komar – jeden z liderów środowiska dąbrowszczaków (15.30-15.50)

15.50-16.20 – dyskusja

16.20 – 17.00 – przerwa kawowa

VIII. Panel dyskusyjny „Miejsce dąbrowszczaków w historii Polski” (17.00-19.00)

- prowadzenie: prof. Mirosław Golon

- udział: dr Jan S. Ciechanowski, dr Maciej Korkuć

28 VI 2018

IX. Dąbrowszczacy w Polsce Ludowej

Cz. 2 Studia przypadku

1. Paweł Sztama (BBH IPN/Uniwersytet im. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie) – Dąbrowszczak w Głównym Zarządzie Informacji Wojska Polskiego – płk Jan Rutkowski (9.00-9.20)
2. Grzegorz Wołk (BBH IPN) – „Dobry” komunista wart upamiętnienia? Przypadek Mieczysława Broniatowskiego (9.20-9.40)
3. Bartosz Kapuściak (OBBH IPN Katowice) – Michał Bron – oficer wywiadu wojskowego rozpracowywany przez kontrwywiad Sił Zbrojnych PRL (9.40-10.00)
4. dr hab. Jacek Romanek (OBBH IPN Lublin) – Bolesław Maślankiewicz i Ignacy Borkowski – dwaj komendanci wojewódzcy MO w Lublinie o „dąbrowszczackich korzeniach” (10.00-10.20)
5. dr Robert Spałek (OBBH IPN Warszawa) – Kilanowicz-Korczyński-Komar – więźniowie Bieruta (10.20-10.40)

10.40-11.00 dyskusja

11.00-11.30 – przerwa

X. Dąbrowszczacy w historiografii, literaturze i muzeum

1. dr hab. Monika Bednarczuk (Uniwersytet w Bochum) – Pisanie siebie, pisanie Hiszpanii: O potęgę ideologii i potrzebie identyfikacji grupowej w poezji i wspomnieniach interbrygadzystów (11.30-11.50)
2. Marcin Kłodziński (Muzeum II Wojny Światowej) – Legenda osierocona. Początki tworzenia mitu dąbrowszczaków w tzw. Polsce Ludowej (11.50-12.10)
3. dr hab. Tadeusz Rutkowski (Uniwersytet Warszawski) – Dąbrowszczacy w historiografii PRL (12.10-12.30)

4. dr Daniel Koreś (Archiwum Wojskowe w Oleśnicy/OBEN IPN Wrocław) – Dąbrowszczacy i wojna domowa w Hiszpanii z perspektywy publikacji Lecha Wyszczelskiego (12.30–12.50)
5. dr Marek Szymaniak (Muzeum II Wojny Światowej) – Obraz wojny domowej w Hiszpanii na wystawie głównej Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku (12.50–13.10)

13.10–13.30 dyskusja i zamknięcie konferencji

13.30 – obiad

Data: 26, 27, 28 czerwca 2018

Miejsce: Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Sala Konferencyjna / Poziom -3

Organizatorzy: Muzeum II Wojny Światowej, Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Gdańsku

Patroni medialni: TVP3 Gdańsk, Radio Gdańsk, Polska Zbrojna, Polska Zbrojna Historia, Historia Do Rzeczy, Gość Gdański, Gdańsk Strefa Prestiżu

Wstęp wolny.

Podczas wydarzenia będą wykonywane zdjęcia oraz filmy, które mogą być wykorzystane na: gdansk.ipn.gov.pl, twitter.com/IPNGdansk oraz www.facebook.com/IPN.Gdansk, www.youtube.com/user/IPNtvPL.

Pliki do pobrania

[Plakat \(pdf, 11.65 MB\)](#)

[Program międzynarodowej konferencji naukowej "Dąbrowszczacy w trzech odsłonach" \(pdf, 2.91 MB\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Gdańsk

Powiązane wiadomości

Zapraszamy do posłuchania trzydziestego szóstego odcinka podcastu z serii „Ekspres czytelnicy IPN” – 9 czerwca 2025